

dat. K identifikaci objektů připojuje pro terénní badatele velice přínosnou kapitolu zobecňující jednotlivé charakteristické znaky sušáren chmele, doplněné instruktážními fotografiemi. Pro vlastní sběr dat uvádí osvědčené postupy fotografování, zadávání dat s využitím tabletu a práce s mapami. Následuje popis pracovního postupu při dokumentaci aktuálního stavu zkoumaných staveb, krok za krokem, opět s velmi konkrétními praktickými pokyny, včetně instruktážních fotografií. Metodika pokračuje přehledem zdrojů písemných, obrazových a dalších materiálů k danému tématu, včetně doporučení, jakým způsobem a kde tyto podklady vyhledávat. Dále pojednává o vytvoření on-line prostředí, jehož vstupními podmínkami bylo zejména prostředí pro pracovní spolupráci v reálném čase, možnost centralizovaného uložení dat a jejich integrace do Integrovaného informačního systému památkové péče IISPP. Náhorně v postupných krocích a na konkrétních printscreeenech v textu i příkladech v závěrečné příloze se popisuje ukládání dokumentů k objektům do katalogu na jednotlivých kartách a je představena aplikace pro terén-

ní sběr dat. Databáze a mapa, vzniklé touto dokumentací, jsou pak zcela otevřené veřejnosti. Metodika je završena srovnávací studií Tršická chmelařská oblast.

Publikace se stane vítaným nástrojem pracovníků Ministerstva kultury ČR, Národního památkového ústavu a muzeí při provádění základní evidence a dokumentace venkovských technických a hospodářských staveb. Bude oporou investorům a projektantům při přípravě obnovy těchto staveb, může sloužit ve výuce pedagogům, kteří architekty a stavitele vychovávají. Nově vytvořená aplikace pro efektivní získávání, zpracování, archivaci a zpřístupnění informací v reálném čase by mohla být využívána i při jiných plošných výzkumech. Veřejná část může podpořit kraje a obce, ale i spolky a jednotlivce, snažící se o zachování historického kulturního rázu daných území, a kultivovat povědomí společnosti o významu těchto industriálně zemědělských staveb pro paměť a ducha lokality.

BLANKA KYNČLOVÁ

JAN ŠTĚTINA – DALIBOR JANIŠ A KOLEKTIV: TVRZ KUROVICE, STAVEBNÍ VÝVOJ, HISTORIE A ARCHEOLOGIE ŠLECHTICKÉHO SÍDLA NA POMEZÍ TVRZE A HRADU

první svazek nové monografické ediční řady INGREDERE HOSPEŠ, vydal Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Kroměříži v roce 2019, 208 stran, ISBN 978-80-87231-55-5

Knižní monografie jednotlivých staveb byly u nás tradičně rezervovány pro nejvýznamnější architektonické a umělecké skvosty jako jsou Karlův most, Národní divadlo, Černínský palác nebo Muellerova vila od Adolfa Loose. To se počíná v poslední době měnit. Kniha editorů Jana Štětiny a Dalibora Janiše je v našich krajích další vlnou přístupu, který je v řadě západoevropských zemí již poměrně běžný, totiž že jsou knižní formou představovány veřejnosti výsledky víceoborového vědeckého výzkumu historických staveb především s ohledem na význam zjištění, nejen na obecné uměleko-historické a celospolečenské hodnocení dané stavby. Z tohoto hlediska je předložená publikace vzorová hned v několika ohledech. Na její přípravě se podíleli představitelé všech tří základních odborností, jež se historickými stavbami zabývají, navíc ještě geolog. Svůj prostor zde dostal i majitel tvrze, který stojí za záchranou této donedávna chátrající stavby. Publikace využívá k představení bohatého vývoje kurovické tvrze velké množství kvalitních a podrobných grafických příloh. V neposlední řadě pak představuje skutečnosti odhalené průzkumem včetně interpretační cesty a připouští i možnou budoucí korekci některých hodnocení.

Koncepce knihy vychází v podstatě ze základních kapitol standardního stavebněhistorického průzkumu, kte-

rými jsou archivní rešerše s citacemi pramenů, zevrubný popis stavby a vyhodnocení stavebního vývoje, katalogizace hodnotných prvků a památkové hodnocení (v tomto případě ovšem ne stavby samé, ale její obnovy). Autoři obrátili obvyklé pořadí, kdy výsledky archivního bádání jsou zařazeny až za popis, vyhodnocení stavebního vývoje a katalog. Za kapitolou věnovanou výsledkům archivního bádání jsou zařazeny ještě samostatné bloky věnované archeologii a geologii. Za nimi pak následuje blok věnovaný obnově stavby. Na samý závěr publikace jsou zařazeny dva drobné exkurzy, první věnovaný samotné obci Kurovice, kde se tvrz nalézá a druhý blízkému městu Holešovu, s nímž byla kurovická tvrz v minulosti vícekrát majetkově provázána.

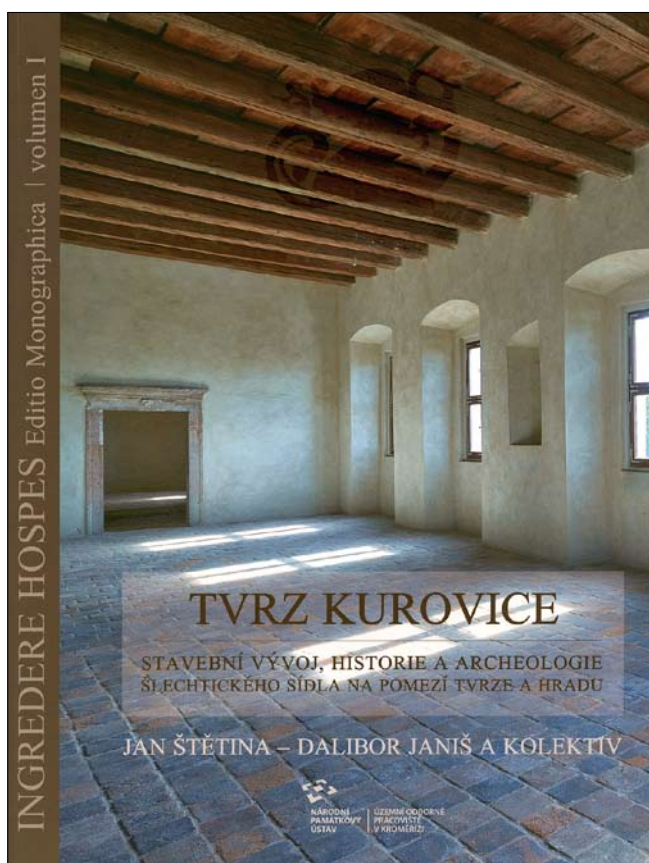
Skladba jednotlivých bloků textu se liší. Nejobsáhlejší a nejčlenitější je blok první, věnovaný stavebnímu vývoji tvrze. Je uveden popisem lokality, tj. vsi i panského sídla. Následuje shrnutí dosavadního poznání a po něm menší kapitola částečně se překrývající s kapitolou úvodní, v otázce polohy sídla v krajině, jeho struktury a role již v ní hraje okrsek někdejšího panského sídla, bývalého hospodářského dvora a kostela. Větší pozornost je zde pak věnována zejména kostelu. Následuje devět kapitol popisujících chronologii vzniku a stavebních změn tvrze

a jejich jednotlivých částí. Každá kapitola reprezentuje nějak časově vymezenou vývojovou etapu. Právě v těchto kapitolách jsou detailně popisovány jednotlivé důležité nálezové situace a text je doprovázen množstvím detailních kreseb a fotografií s popisky. Za popisné kapitoly je zařazen katalog architektonických prvků – de facto pozdně gotických a renesančních ostění dveřních a okenních otvorů, s jednotně zpracovanou grafickou dokumentací sestávající z celkového pohledu a typického profilu. Následuje nejprve interpretace dispoziční a komunikační skladby a jejího vývoje, a pak celkové shrnutí stavebního vývoje v kostce, s odkazy k archivní rešerši a dalším pramenům. Tato kapitola také otevřeně poukazuje na místa interpretačních nejistot.

Blok určený historii je uveden kapitolou věnovanou širšímu regionálnímu historickému kontextu, tedy zejména vazbám kurovického statku k olomouckému biskupství. Následují potom podrobné dějiny držby, rozčleněné částečně chronologicky, částečně dle rodů, které se v držení tvrze střídaly. Z tohoto členění vystupuje výrazně kapitola věnovaná Salomeně Zoubkové ze Zdětína a jejím soudním přím. Čtenář se při popisech naprostého ignorování soudních rozhodnutí a opakovaného zneužívání protekce významnějších osob neubrání srovnání s dnešním fungováním společnosti. Historický blok je dotažen až do druhé poloviny 20. století, postrádá ale nějaký hodnotící závěr, který dává do vzájemné souvislosti výsledky archivního a stavebněhistorického bádání.

Archeologie na tvrzi v Kurovicích jako by zrcadlila obecný vztah tohoto oboru ke stavebním dílům. Archeologické výzkumy zde byly realizovány ve dvou vlnách, nejprve v době správy tvrzi muzeem Kroměřížska a posléze v rámci aktuální stavební obnovy a rehabilitace objektu. Příznačné je, že ke starší fázi výzkumů je původní dokumentace více než skromná a není jednoznačná ani lokalizace provedených sond. Autorka kapitoly prezentací vyhodnocení nálezů z této fáze smazala letitý dluh svých předchůdců. Podstatné je ale, že výzkum zachytil především pravěké a raně středověké objekty a předměty, ne-související přímo s dnešní tvrzí. Můžeme se jen dohadovat, kolik informací a nálezů vztahujících se bezprostředně k dosud stojící vrcholně až pozdně středověké stavbě zaniklo během likvidace zásypů kleneb, podlahových souvrství a dalších činností, které na tvrzi v 90. letech 20. století probíhaly, aniž byly archeology alespoň sledovány. Z druhé fáze archeologických výzkumů jsou prezentovány movité nálezy, zejména kachle a stolní či kuchyňská keramika. Bohužel zde ale není prezentován jediný profil, ani vztahy stratigrafií v nádvoří ke stavebním konstrukcím (stavebně-archeologické nálezy z druhé etapy jsou prezentovány v prvním bloku knihy v rámci kreseb hodnotících stavební vývoj nádvoří a jižního křídla tvrze). Blok uzavírá zhodnocení nálezů, koncipované v podstatě jako rekapitulace časových horizontů, do nichž spadají odhalené objekty a obecná charakteristika typů nejběžnějších nálezů. Z hlediska sociálně historického kontextu v daném prostředí je jistě neobyčejně zajímavým nález zlomku tzv. Loštického poháru, který je pochopitelně zdůrazněn.

Krátký blok geologický je uveden obecně známou skutečností, že se v historii dopravoval stavební materiál na co nejkratší vzdálenosti. Dále je popsána geologická stavba

regionu a lokalizace možných zdrojů stavebního materiálu v blízkém okolí. V následném taxativním výčtu materiálů užitých na stavbě samé je vždy zmíněno, odkud mohl být daný materiál získáván. V případě jediného materiálu ze vzdálenějšího zdroje – jemnozrnného křídového pískovce užitého například pro výrobu reliéfního erbu – je pak dovoleno, že i ten pochází z území pod správou kurovického lenního pána, Olomouckého biskupství.

Bloky sepsané majitelem tvrze a starostkou obce Kurovic přivádějí čtenáře z vysoce odborného prostředí zpátky na zem a představují prostou formou současný i dřívější život obce a tvrze a příběh záchrany chátrající památky.

Knihu uzavírá opět velmi erudovaný text věnovaný historii a památkám města Holešova z pera jednoho z editorů.

Nesdílím optimismus autorky úvodníku, ředitelky NPÚ ÚOP v Kroměříži, že by byl obdobný typ publikací stejně atraktivní a srozumitelný pro odbornou i laickou veřejnost. I pro čtenáře zběhlého ve čtení stavebněhistorické literatury je zvlášť popisná část textu leckdy tvrdším soustem, které je nutné přežvýkat vícekrát. To je však u daného žánru normální. Co je nepochybně atraktivní pro každého, komu se kniha dostane do rukou, je obrazový doprovod. Autor vyobrazení Jan Štětina zde zúročil svoji dlouholetou praxi. Ti, kteří sledují jeho práci prezentovanou pravidelně na oborových konferencích a v odborných periodikách (Dějiny staveb, Průzkumy památek, Ingredere Hospes a další) vědí, že se jedná o jeho standard. Osobně hodnotím kromě velké sdělnosti a přehlednosti také grafickou stránku, kde je dosud základem prostá ruční kresba a počítačové zpracování je až její nadstavbou.

V koncepci prvního bloku i v jeho textu je patrná snaha o přehlednost a srozumitelnost a o prezentaci argumentace v nejednoznačných otázkách. Za zlé snad můžeme mít jen tiskařskému šotkovi, že se obrázky až příliš často nacházejí na jiné stránce, než text, který se k dané partii stavby vztahuje. Pro lepší orientaci ve stavbě pro čtenáře, který tvrz osobně nezná, by jistě bylo praktičtější, kdyby byly barevně vyhodnocené půdorysy jednotlivých podlaží umístěny na přeložce, vstít za první blok, kterou by bylo možné rozevřít a přímo při čtení se tak, bez neustálého listování, orientovat v čase i prostoru. Toto řešení však vždy tisk prodražuje. Z věcného hlediska mi v publikaci chybí jakákoliv dokumentace ke krovům. Autoři sice deklarují, že jsou relativně novodobé, ale z dnešního hlediska má hodnotu i konstrukce z roku 1866 výrazně upravená ve druhé polovině 20. století. Obzvláště při vědomí, že bu-

de brzy kompletně nahrazena naprostým novotvarem. Jak již bylo zmíněno, vychází základní struktura knihy z ustálené formy standardního SHP. Je možná škoda, že si z tohoto prostředí nese i malé vzájemné propojení jednotlivých bloků různých odborností, které je ale nejspíš při zachování jejich striktního oddělení nevyhnutelné, nemají-li se informace vícekrát opakovat. Naopak v případě archeologie je integrace výsledků výkopových prací v posledních 14 letech do prvního bloku přílišná, jak již bylo poznamenáno výše. Tyto dílčí výhrady však nijak neumenšují význam a vysoké hodnocení publikace. Chtělo by se říci: jen dál a houšf. Editoři Jan Štětina a Dalibor Janiš a redakce kroměřížského pracoviště NPÚ nasadili lafku hodně vysoko. Pojďme je následovat! Památek, které si to zaslouží, je kolem nás více než dost!

JAN VESELÝ